

Edukacja przez ruch

Wielokierunkowy rozwój dziecka.
Zabawy przygotowujące do nauki
czynności złożonych.

Dorota Dziamska

Wielokierunkowy rozwój dziecka.

- W każdym dokumencie prawnym dotyczącym edukacji małego dziecka zawarte są sztandarowe znane nam pojęcia takie jak *wszechstronny, wielokierunkowy harmonijny rozwój, wielokierunkowa, czy wieloaspektowa aktywność poznawcza dziecka.*
- Pojęcia tak bardzo zakorzeniły się w mowie nawet potocznej, iż nie zwracamy uwagi na rzeczywiste ich głębokie znaczenie, co wiąże się znacznie z konsekwencjami dydaktycznymi, czyli niepełnym, a czasami pozanaukowym rozumieniem koncepcji całościowej edukacji dziecka, czyli kształcenia zintegrowanego.
- *Wszechstronny, czy wielokierunkowy rozwój dziecka* to systematyczne wzrastanie, pojawianie się prostych, a później bardziej skomplikowanych umiejętności we wszystkich obszarach rozwoju : fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym. Efektem tegoż rozwoju za przyczyną pełnej integracji psychicznej stanie się dojrzała osobowość dziecka w przyszłości.
- *Wieloaspektowa, czy wielokierunkowa aktywność poznawcza* dziecka jest natomiast procesem uczenia się organizowanym przez nauczyciela, który winien prowadzić przy pomocy różnorodnych kierunków edukacji do wsparcia tegoż rozwoju.

Każde dziecko rozwija się, działa w swoim kierunku.

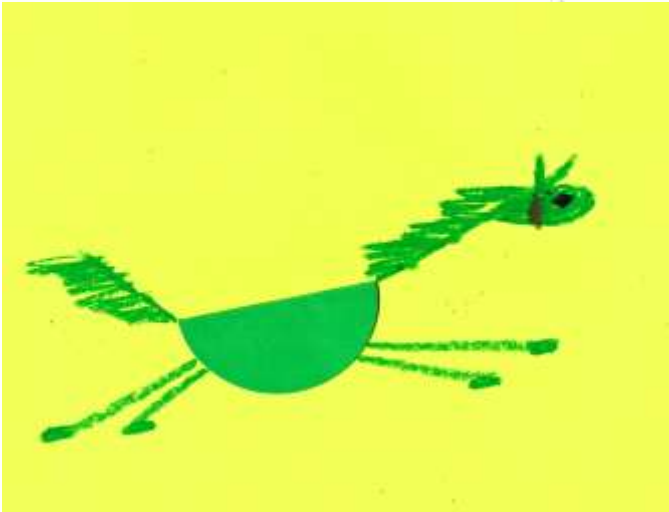

Wielokierunkowy rozwój, a wielokierunkowa edukacja.

- Wielokierunkowość rozwoju dziecka, a wielokierunkowa aktywność poznawcza to dwa pojęcia wzajemnie warunkujące się. Według twórcy pedagogiki wczesnoszkolnej prof. Ryszarda Więckowskiego wielokierunkowa aktywność dziecka powinna zapewnić mu jego wszechstronny rozwój. Edukacja zatem powinna być ukierunkowana na rozwój, edukacja, czyli proces uczenia się.
- Organizując wielokierunkową aktywność poznawczą dziecka nauczyciel zobowiązany jest czynić to tak, aby umożliwić jego wzrastanie we wszystkich czterech obszarach rozwoju, opierając się na jego obserwowalnych, empirycznie dowiedzionych prawidłowościach.
- Jednakowo ważne są zatem wszystkie umiejętności takie jak np. : prawidłowa artykulacja głoski, rozróżnianie, czy obiekt porusza się szybko, czy wolno, ale także, odbijanie piłki oburącz o ziemię, skakanie na jednej nodze, czy czekanie na swoją kolej bez demonstracji niezadowolenia z tej sytuacji.
- Wszystkie umiejętności, które prezentują stopniowo większą dojrzałość sfery fizycznej, emocjonalnej, społecznej i poznawczej są jednakowo ważne i potrzebne, aby dziecko poradziło sobie z typowymi formami edukacji szkolnej.
- Kierunek rozwoju dziecka wyznaczony jest przez jego naturę, naturalną ciekawość poznawczą. W żadnym wymiarze natury tej nie wolno łamać, krzywić i nadawać jej pozanaukowego znaczenia przyporządkowując rozwój dziecka do wymogów edukacji. To edukacja winna być nastawiona na rozwój, a nie odwrotnie.

Kierunek rozwoju dziecka wyznacza indywidualna naturalna ciekawość poznawcza. Dzieci podejmują się podobnych czynności jednak efekty ich pracy zawierają istotne różnice.

Poznawcza teoria rozwoju dziecka. Psychologiczne korzenie podstawy naukowej edukacji wczesnoszkolnej w Polsce.

- Jean William Fritz Piaget – opisuje rozwój za pomocą tzw. **funkcji** – stałych biologicznych mechanizmów takich samych u wszystkich ludzi oraz **struktur poznawczych** systematycznie zmieniających się.
- Zgodnie ze zmieniającymi się **strukturami poznawczymi** od prostych w kierunku bardziej złożonych dziecko rozumie świat dzięki wykonywanym działaniom, operacjom. Buduje w ten sposób tzw. schematy poznawanych obiektów.
- Zgodnie z mechanizmami biologicznymi (**funkcjami**), do których należy **organizacja**, czyli **integracja** nowej wiedzy i włączenie jej do istniejącego systemu oraz **adaptacja**, czyli dostosowanie się do środowiska w celu przetrwania, dziecko konstruuje swoją wiedzę. Każde dziecko uczestnicząc, działając w zdarzeniach reaguje na informacje i włącza je do układu swoich schematów innych niż u pozostałych dzieci. Nie jest jedynie odbiorcą informacji, a konstruuje i tworzy swoją wiedzę.
- Pojęcie **adaptacji** składającej się z dwóch procesów : **asymilacji i akomodacji** zrodziło teoretyczną wykładnię **konstruktywizmu pedagogicznego**.
- Na psychologicznych podstawach teorii J. Piageta i J. Kozielskiego powstała pierwsza polska konstruktywistyczna teoria pedagogiczna, która jest podstawą naukową edukacji wczesnoszkolnej w Polsce.

Podstawa naukowa edukacji wczesnoszkolnej i jej implikacje w strategiach uczenia dzieci.

Poznawcza teoria rozwijającego się dziecka prof. Ryszarda Więckowskiego. Podstawa naukowa.

- Teoria zakłada, iż dziecko jest „swoistym autonomicznym układem, przetwarzającym napływające doń informacje ze świata zewnętrznego, ale tylko te informacje, które mają dlań znaczenie, powodują jego aktywność, także i edukacyjną.
- Dziecko przetwarza i tworzy informacje nowe, które stają się istotą kolejnych przekształceń. W ten sposób realizuje swoje oczekiwania rozwojowe i naturalną skłonność do wyrażania się.
- Nauczyciel organizuje dziecku przestrzeń do aktywności badawczej wspiera i stymuluje rozwój oczekiwań poznawczych, działaniaowych dzieci, a także rozwój aktywności edukacyjnej.
- Edukację opartą na oczekiwaniach poznawczych tworzy tzw. aktywność dzieci o charakterze **percepcyjno – innowacyjnym**, której istotą jest wychodzenie poza dostarczone informacje. (R. Więckowski , 1993)
- Edukacja **percepcyjno – innowacyjna** to paradygmat stanowiący podstawę kształcenia zintegrowanego, reprezentuje założenia pedagogiki oczekiwań dziecka , pedagogiki humanistycznej i konstruktywistycznej. Jest paradygmatem przeciwnym do tzw. edukacji po śladzie, która reprezentuje tradycyjny styl uczenia w którym to nauczyciel jest odpowiedzialny za przekazywanie wiedzy. Edukację po śladzie odnieść można do tzw. teorii „urabiania” , a nie rozwijania dziecka.

Trzy strategie uczenia dzieci w Polsce

■ Strategia percepcyjno – odtwórcza

Dziecko w tej strategii przyjmuje informacje od nauczyciela, uczy się po śladzie, według wzoru lub podanych instrukcji. Ta strategia charakterystyczna jest dla tradycji uczenia w ogóle w swych ekstremalnych formach przekazywanie wiedzy charakteryzuje się ogólną biernością uczniów i bezruchem. Najczęściej spotykaną przy tej strategii uczenia formą aktywności uczniów jest : słuchanie, pisanie, odpowiadanie na pytania. Mimo reform systemu edukacji nadal strategia ta jest dominująca w polskim systemie oświaty. Strategia edukacji po śladzie nie wynika z podstawy naukowej edukacji wczesnoszkolnej.

■ Strategia percepcyjno – wyjaśniająca

Dziecko w tej strategii podejmuje się bardziej złożonych form aktywności. Zadaje pytania nauczycielowi, a nauczyciel przystosowuje wyjaśnianie do możliwości percepcyjnych. Strategia ta jest paradygmatem przejścia od tradycji uczenia w kierunku pedagogiki konstruktywistycznej.

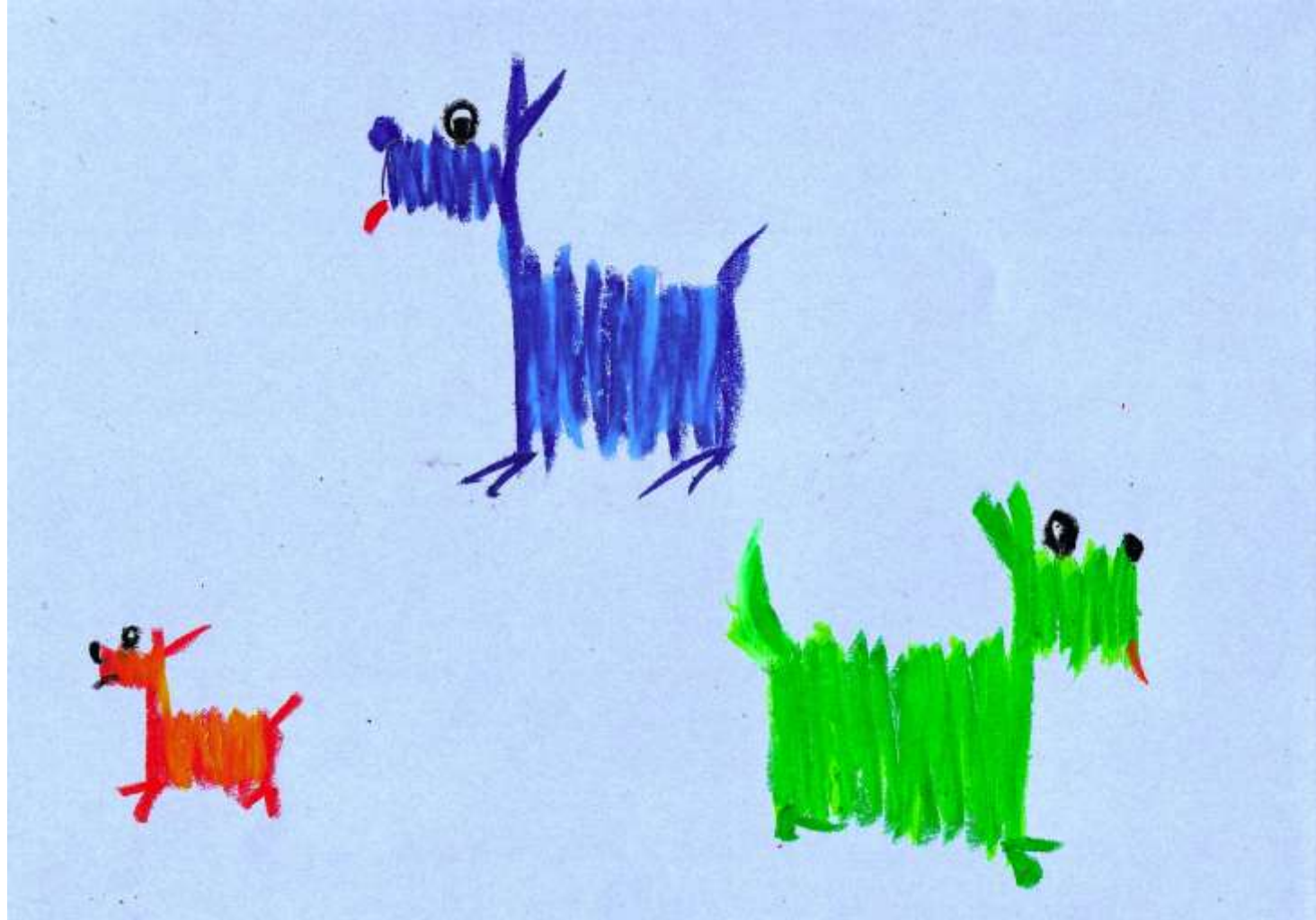
■ Strategia percepcyjno – innowacyjna

Dziecko w tej strategii przyjmuje, przekształca i tworzy informacje nowe. Konstruuje wiedzę indywidualnie rozbudowując swoje struktury poznawcze. Nauczyciel w tej strategii jest odpowiedzialny za organizację procesu uczenia się dziecka, czyli odpowiedniego środowiska uczenia się, a nie za przekazywanie wiedzy.

Strategia percepcyjno - odtwórcza. Model i odtwarzanie modelu.

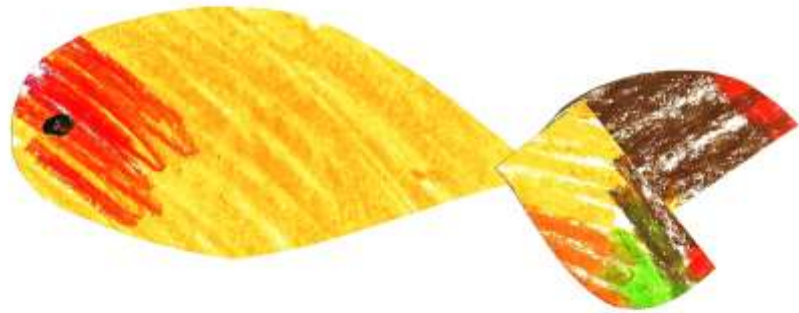

**Strategia percepcyjno – wyjaśniająca.
Model i jego interpretacje poprzez wyjaśnienia.**

Strategia percepcyjno – innowacyjna. Brak modelu. Działanie – kreślenie plam.

Dzięki przekształceniom powstają nowe informacje adekwatne do oczekiwań rozwojowych dzieci. Dzieci odkryły sposób na zrobienie : ryby, drzewa, kota, grzybów z wykreślonych plam.

Kształcenie zintegrowane, czyli realizacja w praktyce percepcyjnej innowacyjnej strategii uczenia się dzieci.

- Podstawowym założeniem koncepcji nauczania zintegrowanego jest konieczność wieloaspektowej, wielokierunkowej aktywizacji dziecka, potrzeba stałego diagnozowania osiągnięć rozwojowych, wspieranie funkcji stymulujących rozwój.
- Elementem integrującym poszczególne kierunki edukacji jest język w aspekcie semiotycznym. Dziecko ujmując całościowo rzeczywistość, odczuwa potrzebę wyrażania swoich doznań i przeżyć za pomocą systemu znaków. Są to znaki języka mówionego, stosunków wielkościowych, geometrycznych, ilościowych, technik plastycznych, ekspresji ruchowej, muzycznej,...itd.
- Integracja ma charakter czynnościowy i treściowo – organizacyjny. Nauczyciel tak organizuje sytuacje edukacyjne, aby uczniowie podejmowali się różnorodnych czynności rozwijających ich aktywności percepcyjno – innowacyjne.

- Aspekt treściowy integracji obejmuje proces kształcenia języka dziecka. Nauczyciel wzbogaca język ucznia, biorąc pod uwagę jego zainteresowania i fizjologiczny stopień zmęczenia, różnicując formy aktywności i w tych warunkach tworzy jednolity obraz świata.
- Aspekt organizacyjny integracji dotyczy przemiennego stosowania różnorodnych wielokierunkowych form aktywności dzieci. Wielokierunkowość form aktywności zapewnia stopniowe i naturalne uczenie się kolejno czynności prostych, a później złożonych.
- Proces uczenia oparty jest na różnych formach aktywności uczniów (**integracja czynnościowa**), oddziałuje na wszystkie sfery osobowości uczniów (**integracja psychiczna**). Zakłada integrowanie różnych strategii oraz metod uczenia się (**integracja metodyczna**). Wynikiem wielokierunkowej aktywności dzieci staje się wiedza o charakterze zintegrowanym (**integracja treściowa**)

Dojrzałość szkolna. Pojęcie i jego istota.

Dojrzałość szkolną określa się jako moment rozwoju dziecka, kiedy jest ono już zdolne sprostać wymaganiom szkoły, a więc moment równowagi między wymaganiami szkoły a możliwościami dziecka.

- Według Stefana Szumana do podjęcia nauki w szkole jest dojrzałe dziecko wówczas gdy osiągnęło odpowiedni stopień rozwoju umysłowego, społeczno – moralnego oraz fizycznego umożliwiające przystosowanie się do wymagań szkoły.
- W zakresie rozwoju fizycznego Szuman wymienia: prawidłowe i stosowne do wieku ukształtowanie kości, narządów wewnętrznych, układu nerwowego, zmysłów, które zapewniają odpowiednią odporność na zmęczenie, wysiłek fizyczny, choroby oraz dobrą sprawność we wszystkich zakresach motoryki.
- W zakresie rozwoju umysłowego : umiejętność spostrzegania i różnicowania spostrzeżeń, dostatecznie wykształcony poziom wyobraźni i uwagi dowolnej, zdolność do intencjonalnego zapamiętywania i odtwarzania treści, dobra artykulacja dźwięków, dobry zasób pojęć i swoboda wypowiedzania się, myślenie przyczynowo – skutkowe.
- W zakresie rozwoju społeczno - moralnego : umiejętność rozstania z rodzicami, panowanie nad ekstremalnymi emocjami w sytuacjach trudnych, intencjonalne działanie, współdziałanie, motywacja i zainteresowanie nauką.

Bardziej współczesne podejście do problemu dojrzałości szkolnej wyrażone zostało przez prof. Marię Przetacznik-Gierowską oraz dr Grażynę Makiełło - Jarża.

Za dziecko dojrzałe do nauki w szkole można uznać takie, które:

- jest dostatecznie rozwinięte fizycznie i ruchowo, zwłaszcza w zakresie precyzyjnych ruchów rąk i palców;
- posiada dobrą orientację w otoczeniu oraz określony zasób wiedzy ogólnej o świecie;
- posiadana tyle rozwinięte zdolności komunikacyjne, aby móc się porozumiewać;
- w sposób zrozumiały dla rozmówcy, potrafi działać intencjonalnie;
- podejmuje celowe czynności i wykonuje je do końca;
- jest uspołecznione w stopniu pozwalającym na zgodne i przyjazne współdziałanie;
- liczy się z chęciami i życzeniami innych;
- wykonuje polecenia kierowane przez dorosłych do całej grupy;
- jest też na tyle dojrzałe emocjonalnie, że potrafi rozstać się z rodzicami;
- potrafi kontrolować swoje doświadczenia emocjonalne.

Nowoczesne nurty pedagogiczne odchodzą od pojęcia dojrzałości szkolnej. Wielokierunkowa aktywność wspiera rozwój i uczenie się tzw. czynności złożonych.

■ Czynności proste

patrzy, przelicza, składa, komponuje, przylepia

■ Czynności złożone

- dostrzega problem - treść zadania (słucha, patrzy, czyta);
- planuje działanie (przelicza, porównuje, zastanawia się, słucha, klasyfikuje);
- podejmuje działanie (składa, przekształca , eksperymentuje, liczy, komponuje, przylepia, zapisuje, wyjaśnia);
- myśli (sprawdza, analizuje, rozwiązuje problem, komentuje, wypowiada się, prezentuje) .

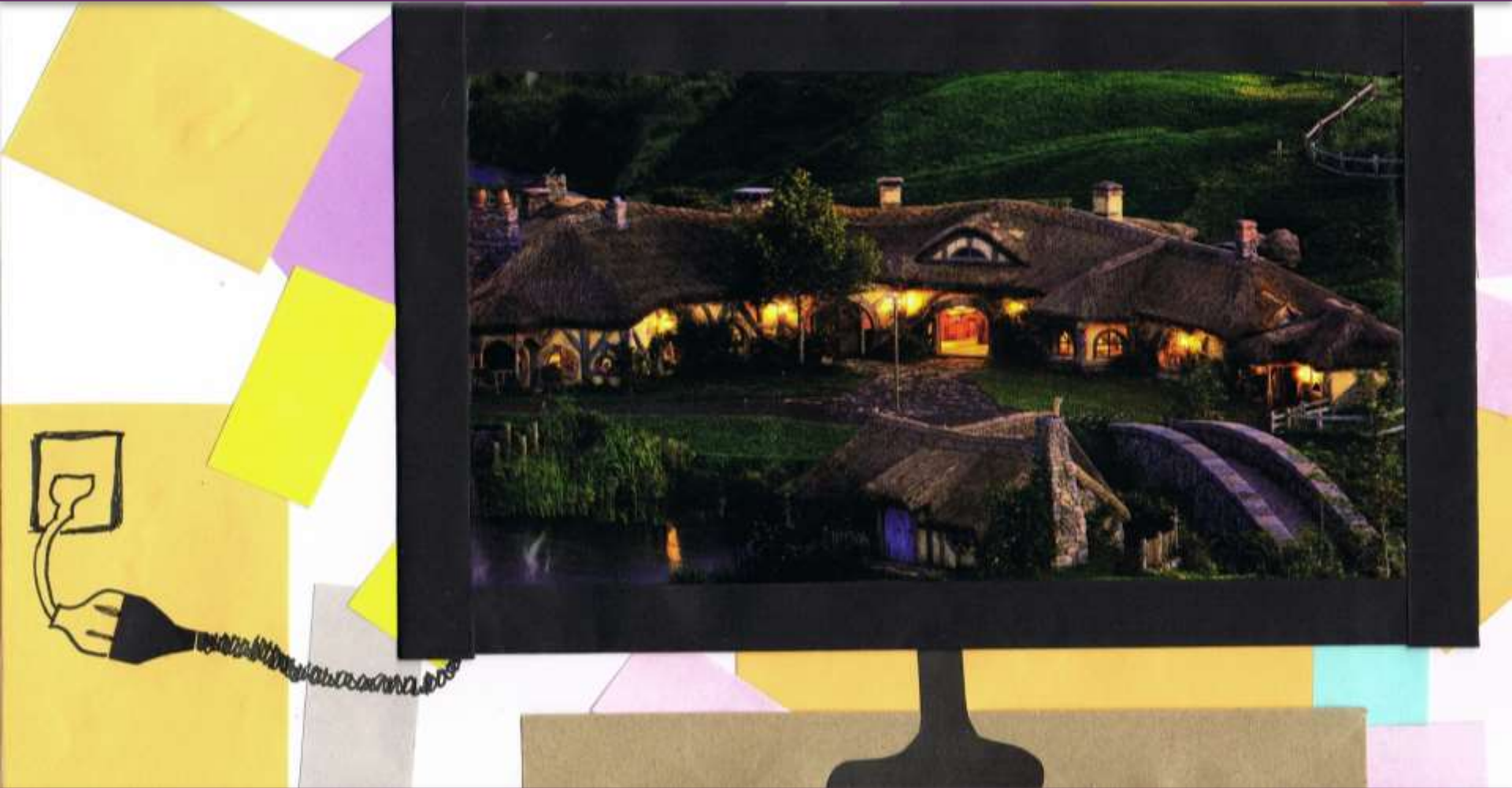

Wielokierunkowa aktywność dziecka wspierająca uczenie się : czytania, pisanie, rachowania.

Strategia percepcyjno – innowacyjna.
Karta pracy – wynik wielokierunkowej aktywność dzieci.

Bibliografia

- Hurołck E. B. *Rozwój dziecka*. PWN 1961;
- Ingarden R *Książeczka o człowieku*. Wydawnictwo Literackie 1987;
- Koziński J. *Koncepcje psychologiczne człowieka*. Wydawnictwo Akademickie ŻAK 2000
- Kupisiewicz C. *Paradygmaty i wizje reform oświatowych*. PWN 1985;
- Piaget J. *Jak sobie dziecko wyobraża świat*. Warszawa 2006;
- Piaget J. *Studia z psychologii dziecka*. Warszawa 2006;
- Więckowski R. *Podstawy nauczania początkowego* . Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 1990;
- Więckowski R. *Praca terapeutyczna w systemie edukacji wczesnoszkolnej* „ Życie szkoły „ 2001” nr 1.
- Więckowski R. *Pedagogika wczesnoszkolna*. WSiP 1995

Zdjęcia zamieszczone w prezentacji zostały wykonane podczas zajęć z dziećmi w :

- Niepublicznym Przedszkolu Sióstr Elżbietanek Nr 2 w Otwocku
- Pracowni Pedagogicznej im. Prof. Ryszarda Więckowskiego w Poznaniu
- St. Mary`s Primary School Hokitika New Zealand

